

Висновок
Національного агентства з питань запобігання корупції
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до
Виборчого кодексу України (щодо уточнення вимог до подання
кандидатами на виборні посади декларації особи, уповноваженої на
виконання функцій держави або місцевого самоврядування»)
(реєстр. № 3029 від 06.02.2020)¹

Згідно з пояснівальною запискою проект Закону України «Про внесення змін до Виборчого кодексу України (щодо уточнення вимог до подання кандидатами на виборні посади декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування)» (далі – законопроект) розроблено з метою *визначення конкретного періоду, який має бути охоплений декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування* (далі – декларація), під час декларування майнового стану, доходів, витрат і зобов’язань фінансового характеру *кандидатами на виборні посади*, а також *визначення граничного строку подання декларації такими особами*.

За пропозиціями суб’єкта законодавчої ініціативи досягти цієї мети пропонується шляхом внесення змін до ч. 1 ст. 102, ч. 1 ст. 157, ч. 1 ст. 226 Виборчого кодексу України. Зміни до вказаних норм містять уточнення, згідно з якими *кандидат на пост Президента України, кандидат у народні депутати, кандидат у депутати місцевої ради, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, старости села, селища, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, подає декларацію, «за рік, що передує року початку виборчого процесу, протягом десяти календарних днів з дня прийняття рішення про його реєстрацію відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».*

За результатами аналізу законопроекту Національне агентство з питань запобігання корупції вважає за доцільне зазначити таке.

1. Необхідність внесення запропонованих змін на початку 2020 року (на день внесення законопроекту до Верховної Ради України) була обґрунтована тим, що ні Виборчим кодексом України, ні Законом України «Про запобігання корупції» не було *встановлено граничного строку подання декларації кандидатами на виборні посади*.

Утім 18 травня 2020 року у Верховній Раді України було зареєстровано проект закону № 3485 «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення виборчого законодавства», згідно з яким, окрім пропозицій вдосконалення положень виборчого законодавства, було запропоновано також зміни до положень стосовно декларування кандидатів на виборні посади. За результатами розгляду законопроекту № 3485 Парламент ухвалив Закон України

¹ Висновок підготували головний спеціаліст відділу формування, координації та моніторингу антикорупційної політики Департаменту антикорупційної політики О. Науменко та керівник Департаменту антикорупційної політики Д. Калмиков.

від 16.07.2020 № 805-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення виборчого законодавства», який набрав чинності 23 липня 2020 року (далі – Закон № 805-IX).

Із прийняттям Закону № 805-IX до ч. 1 ст. 102 та ч. 1 ст. 157 Виборчого кодексу України були внесені зміни, згідно з якими кандидат на пост Президента України та кандидат у народні депутати, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, *не пізніше ніж на п'ятий день з моменту реєстрації подає декларацію відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».*

У зв’язку з цим зміни до ч. 1 ст. 102 та ч. 1 ст. 157 Виборчого кодексу України, передбачені законопроектом, вже *втратили свою актуальність.*

Також Законом № 805-IX були внесені зміни до ст. ст. 3, 45 Закону України «Про запобігання корупції», згідно з якими *особи, які балотуються кандидатами у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, на посади сільських, селищних, міських голів, не подають декларацію до обрання на відповідну посаду.*

Натомість положеннями абз. 1 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» встановлено, що *особа, обрана депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради, сільським, селищним, міським головою, подає декларацію за минулий рік впродовж п'ятнадцяти календарних днів з дня набуття повноважень, відповідно, депутата, сільського, селищного, міського голови.*

Отже, пропозиції змін до ч. 1 ст. 226 Виборчого кодексу України щодо уточнення строків подання декларації кандидата у депутати місцевої ради, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, старости села, селища також вже *втратили свою актуальність*, адже наразі декларацію подають лише *особи, обрані¹ депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради, сільським, селищним, міським головою.*

2. Щодо періоду, який має бути охоплений декларацією кандидата на виборні посади, необхідно зазначити таке.

Зі змісту абз. 1 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» вбачається, що кандидат на пост Президента України, кандидат у народні депутати та особа, обрана депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради, сільським, селищним, міським головою, подає декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, *за минулий рік.*

Таким чином, декларація, яку подає кандидат у зв’язку з реалізацією права бути обраним відповідно до абз. 1 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції», охоплює звітний період з 01 січня до 31 грудня включно, що передує

¹ Відповідно до абз. 15 ч. 1 ст. 1, п. 4 ч. 1 ст. 3 та ч. 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» кандидати у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, на посади сільських, селищних, міських голів не належать до суб’єктів декларування.

року реєстрації кандидата на пост Президента України, кандидата у народні депутати.

З огляду на зазначене пропозиції щодо визначення періоду, який має бути охоплений декларацією (*за рік, що передує року початку виборчого процесу*), яку подає кандидат, ***також є недоцільними***.

3. Разом з тим стосовно подання декларацій кандидатами на посади вважаємо за доцільне принаїдно зауважити таке.

Згідно із законодавством України, що було чинним до прийняття Виборчого кодексу України, особи, які виявляли намір скористатись своїм правом бути обраними, заповнювали декларацію **перед реєстрацією** і подавали її до Центральної виборчої комісії (територіальних виборчих комісій) разом із пакетом інших документів для здійснення реєстрації їх як кандидатів та оприлюднення¹.

Ці законодавчі положення забезпечували стовідсоткову гарантію подання декларації кандидатами на виборні посади, можливість виборців своєчасно ознайомитись із декларацією кандидата та зробити належні висновки щодо його доброчесності, відповідності його способу життя задекларованим активам, що в цілому сприяло свідомому і виваженому вибору.

Згідно з положеннями ч. 1 ст. 102 та ч. 1 ст. 157 чинного Виборчого кодексу України декларація кандидата подається після реєстрації.

При цьому слід звернути увагу на те, що кандидати на виборні посади ***не є суб'єктами адміністративних та кримінальних правопорушень*** за несвоєчасне подання/неподання декларації без поважних причин, подання у декларації завідомо недостовірних відомостей².

Таким чином, за порушення кандидатами на виборні посади обов'язку подавати декларацію наразі законодавством ***не передбачено жодних заходів контролю та реагування*** ані з боку виборчих комісій, ані з боку спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, що на практиці може привести до того, що в переважній більшості випадків такі декларації не подаватимуться, а отже, громадяни будуть позбавлені можливості оцінити доброчесність кандидатів та здійснити зважений та свідомий вибір.

На думку Національного агентства, наявна нині ситуація є неприйнятною та потребує належного законодавчого регулювання в майбутньому.

4. Окремо слід зазначити, що досить поширеною є ситуація, за якої кандидат на ту чи іншу посаду, що вже подавав декларацію за минулий рік (будь-якого типу), під час участі у виборах чи в конкурсі на іншу посаду відповідно до вимог

¹ Такі положення були закріплені, зокрема, в ч. 3 ст. 50, ст. 51 Закону України від 05.03.1999 № 474-XIV «Про вибори Президента України».

² Згідно з приміткою до ст. 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення та ст. 366-2 Кримінального кодексу України суб'єктами правопорушень є особи, які зазначені у п. 1, п.п. «а» та «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», які відповідно до ч.ч. 1, 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

ч. 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» подає *ще одну декларацію за минулий рік* із різницею лише у назві (кандидат на посаду).

Згідно з позицією Національного агентства, яка, зокрема, викладена у п. 1 розділу I Роз'яснень щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларацій та повідомлень про суттєві зміни в майновому стані) № 1 від 03.02.2021, якщо особа, у якої виник обов'язок подати декларацію «кандидата на посаду», незалежно від обставин вже подала декларацію за минулий рік будь-якого типу, декларація «кандидата на посаду» за цей період не подається. Вказані положення Роз'яснень стосуються всіх осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, у тому числі й кандидатів на виборні посади.

На думку Національного агентства, відповідні положення потребують закріплення й безпосередньо в Законі України «Про запобігання корупції», адже це дасть змогу зменшити тягар, що покладається на суб'єктів декларування, не зменшивши ефективності заходів фінансового контролю щодо них.

Узагальнюючий висновок: у зв'язку з прийняттям Закону № 805-IX запропоновані законопроектом зміни втратили актуальність.

**Керівник Департаменту
анткорупційної політики**

Дмитро КАЛМИКОВ